

พุทธวิธีการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

BUDDHIST METHODS OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN EARLY
CHILDHOOD EDUCATION BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE
NAKHONSAWAN PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE, AREA 1

¹สุทธิวรรณ ลีละพงศ์ประสุต Sutthiwan Leelaphongprasut

²พระมหาอุดร อุตตโร PhramahaUdorn Uttaro ³วินัย ทองมัน Winai Tongmun

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: c-game_26@hotmail.com

Article Received: May 30, 2025. Revised: June 25, 2025. Accepted: June 26, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อเสนอพุทธวิธีการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 การวิจัยนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธีโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 383 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนและประมาณค่า ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.86 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) และ F-test ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รองลงมา การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบูรณาการการเรียนรู้ 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน 3) พุทธวิธีการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ได้แก่ (1) การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยจะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างครบถ้วนทั้งในด้านศีล สมาธิ และปัญญาที่จะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพและทักษะการเรียนรู้ที่ดีในอนาคต (2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การสร้างมุมการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็ก

ทั้งในด้านศีล สมาธิ และปัญญา (3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการส่งเสริมศีล สมาธิ และปัญญาผ่านกิจกรรมที่ให้ได้เรียนรู้การเคารพในตัวเองและผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ และการพัฒนาความคิดวิเคราะห์ (4) การบูรณาการการเรียนรู้ ในการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ผู้บริหารควรคำนึงถึงการเลือกสื่อที่ส่งเสริมศีล สมาธิ และปัญญา โดยใช้สื่อที่มีคุณค่าทางด้านจริยธรรมและสร้างระเบียบในการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาสมาธิและความตั้งใจในการเรียน และกระตุ้นให้เด็กคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับวัย (5) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การนำผลการประเมินมาปรับแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การรับผิดชอบและการปรับปรุงการเรียนการสอน การกระตุ้นความตั้งใจและสมาธิในการเรียนรู้ และการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (6) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก การสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับผู้ปกครองตามหลักไตรสิกขา ควรเน้นการสื่อสารที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเคารพซึ่งกันและกัน การสื่อสารที่ตั้งใจและชัดเจนเพื่อให้เกิดการเข้าใจที่ตรงกันและการสร้างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนา

คำสำคัญ: พุทธวิธี, การบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัย, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research article aimed 1) to study the status of early childhood education administration of school administrators, 2) to compare administrators' opinions toward early childhood education administration classified by personal factors, and 3) to propose a Buddhist method of early childhood education administration of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Nakhon Sawan. This research was a mixed-method research using quantitative research. Data were collected from a sample group of 383 school administrators and teachers. The research instrument was a scale and rating questionnaire with a reliability value of 0.86. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test and F-test. The qualitative research collected data by interviewing 9 key informants. The research instrument was semi-structured interviews. Data were analyzed by content analysis.

The research results found that: 1) The results of the study on the management of early childhood education by school administrators under the Office of the Primary Education Area 1, Nakhon Sawan, found that school administrators and teachers had overall opinions at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was organizing activities that promote children's development and learning, followed by creating an environment conducive to children's learning, and the aspect with the lowest average value was integrating learning. 2) The results of the comparison of the opinions of administrators on the management of early childhood education under the Office of the Primary Education Area 1, Nakhon Sawan, classified by personal factors, including

gender, education level, and work experience, found no differences. 3) Buddhist methods of early childhood education management of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Nakhon Sawan, included: (1) Creating an appropriate curriculum, applying the Tri-Sikkha principle to early childhood learning activities would help children develop in various aspects, including morality, concentration, and wisdom, which would help in building good personalities and learning skills in the future. (2) Creating an environment conducive to children's learning, creating diverse and interesting learning corners according to the Tri-Sikkha principle of school administrators should focus on creating an atmosphere appropriate for children's development in terms of morality, concentration, and wisdom. (3) Organizing activities that promoted children's development and learning, organizing activities to stimulate emotional and social development according to the Tri-Sikkha principle of school administrators should focus on promoting morality, concentration, and wisdom through activities that allowed children to learn to respect themselves and others, controlling emotions, and developing analytical thinking. (4) Integrating learning in using a variety of teaching media to promote learning according to the Tri-Sikkha principle, administrators should consider selecting media that promoted morality, concentration, and wisdom by using media that had ethical values and creating learning rules, promoting the development of concentration and determination in learning, and stimulating children to think analytically and learn by themselves through activities that were diverse and appropriate for their age. (5) Evaluating children's development and learning, using the evaluation results to adjust the learning management plan according to the Tri-Sikkha principle of school administrators includes taking responsibility and improving teaching and learning, stimulating intention and concentration in learning, and stimulating analytical thinking and self-learning. (6) Relationships between teachers and children's families, creating effective communication channels with parents according to the Tri-Sikkha principle should emphasize communication that creates good relationships and mutual respect, intentional and clear communication to create mutual understanding and creating an exchange of opinions that promoted learning and development.

Keywords: Buddhist Methods, Educational Administration in Early Childhood Education, School Administrators

บทนำ

ประเทศไทยมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้าน การศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแส ความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา คือ กลุ่มผู้ที่มี บทบาทและหน้าที่สำคัญต่อการศึกษได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและกลุ่มครูอาจารย์ผู้สอนโดยที่ ผู้บริหารและคณาจารย์ผู้มีความพร้อมมีศักยภาพในการพัฒนาก็สามารถเป็นผู้นำให้แก่ครูผู้สอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อครูอาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญแล้ว กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีคุณภาพย่อมส่งผลเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนในการฝึกอบรมและเรียนรู้ด้วย (ประเวศ วะสี, 2560)

การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศประเทศใดสามารถ จัดระบบการศึกษาให้ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและถูกต้องประเทศนั้นย่อมประสบความสำเร็จในการ พัฒนาประเทศในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองหรือด้านสังคมวัฒนธรรมทั้งนี้ เพราะการพัฒนาประเทศจะต้องอาศัยกำลังคนเป็นสำคัญซึ่งกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนา คนก็คือ การจัดการศึกษาดังนั้นในต่างประเทศจึงพยายามจัดการศึกษาในประเทศของตนให้ดีที่สุด เท่าที่จะทำได้โดยการจัดการการศึกษา นอกจากจะมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้แล้วจะต้องมุ่งปลูกฝัง โดยทั่วไปเมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาที่ครอบคลุมไปทั้งประเทศมีการจัดการศึกษาในทุกห้องที่คุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนเพื่อให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติดีอีกด้วย (สิปปนนท์ เกตุทัต และคณะ, 2560) ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ จัดการศึกษาในปัจจุบันต่างพยายามที่จะฝึกฝนอบรมจิตใจของเยาวชนให้รู้ผิดชอบชั่วดีมากขึ้นโดยหลายฝ่ายหวังว่าการอบรมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจะเป็นเสมือนสายพานที่คอยเหนี่ยวรั้งและอุดหนุนให้เด็กได้มีสภาพจิตใจที่เข้าถึงคุณงามความดีของชีวิต และเป็นหน้าที่หลักของรัฐบาลจะต้องดำเนินการให้กับประชาชนทุกคนก็คือ การจัดศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือได้ว่าการจัดศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่งและเป็นการกระจายอำนาจภายใต้หลักการโอนอำนาจ (Devolution) เป็นการกระจายอำนาจที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับของการกระจายอำนาจที่กว้างขวางมากที่สุด

การจัดการศึกษาของไทยมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาและมีภาคเอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานสำคัญในการจัดการศึกษาตาม เจตนารมณ์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 อันเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการการศึกษาที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด ความรู้คู่คุณธรรมรวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ในประเทศไทยการจัดการศึกษาปฐมวัยเริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาปฐมวัยทั้งด้านค่านิยมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติหลายประการ โดยการจัดอันดับคุณภาพการศึกษาในระดับนานาชาติ ผลการศึกษา พบว่า ประเทศไทยมีอันดับอยู่ในอันดับ 1 การศึกษาของฟินแลนด์มีนโยบายสนับสนุนที่สำคัญคือการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีระบบบริหารการศึกษาคือระดับก่อนประถมศึกษา (คือระดับปฐมวัย) มีหน่วยงานท้องถิ่นรับผิดชอบมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตรัฐบาลสนับสนุน 84 % เริ่มรับเด็กอายุ 7 ขวบ เรียนจำกัดห้องละ 13-20 คน เรียนไม่เกินวันละ 4 ชั่วโมง เน้นการเรียนการสอนและกิจกรรมที่หลากหลายมีการจัดหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรแกนกลางของรัฐแต่ครูสามารถใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา (อำรุง จันทวานิช, 2561)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ได้ให้นิยามความหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฐมวัยไว้ในมาตรา 3 ว่า 1) เด็กปฐมวัย หมายความว่า เด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่า 6 ปีบริบูรณ์และให้หมายความรวมถึงเด็กซึ่งต้องได้รับการพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา 2) การพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายความว่า การดูแลการพัฒนาและ การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยหญิง ตั้งครรภ์หรือผู้ดูแลเด็กปฐมวัย 3) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายความว่า ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการหรือ เด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษสถานรับเลี้ยงเด็กและสถานสงเคราะห์ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง เด็กซึ่งมีเด็กปฐมวัยอยู่ในความคุ้มครองดูแลหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่นรวมทั้ง โรงเรียนศูนย์การเรียนรู้หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือเอกชนและสถาบันศาสนาที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย (พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562, 2562)

การจะทำให้ได้ผลนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมองแนวทางหลักทฤษฎีและหลักธรรมเพื่อนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญในการนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาการบริหารมีวิถีทางในการบริหารของตนเองแตกต่างกันไปตามความถนัดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ตนมีอยู่ในเส้นทางที่หลากหลายนั้นล้วนจำเป็นต้องยึดถือแนวทางในการดำเนินงานทั้งสั้นทั้งที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีทั้งในประเทศและจากต่างประเทศตามที่ผู้บริหารการศึกษาได้ผ่านการฝึกอบรมประพจน์ปฏิบัติมารวมทั้งการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาารูปแบบการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาและเพื่อจัดทำคู่มือเอกสารสื่อประกอบการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการบริหารบุคลากรในสถานศึกษา (ทิพยาพัศ คลังแสง, 2565) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติหรือเป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงเน้นมุ่งที่การปฏิบัติเป็นสำคัญหลักคุณธรรมและศีลธรรมของพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย คือ สามารถเข้ามาพิสูจน์ได้ด้วยตนเองว่าอะไรจริงอะไรไม่จริงพระพุทธศาสนาให้ทุกคนมาพิสูจน์ได้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเองว่าได้ผลจริงหรือไม่การเลือกหลักธรรมมาปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจะเป็นนักบริหารที่เก่งและดีควรประพจน์ปฏิบัติธรรมข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ไตรสิกขา กระบวนการเรียนการสอนตามแนวพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นกระบวนการที่เกิดจากการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและให้มันขึ้นในตัวมนุษย์เองด้วยการลงมือปฏิบัติจนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญมีความเลื่อมใสศรัทธาในการที่จะประพจน์ตามคำสอนนั้นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้นั้นเกิดปัญญาเช่นนี้ผู้เรียนหรือผู้รับการฝึกฝนย่อมเกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีภารกิจในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้โรงเรียนในสังกัดมีเป้าหมายเดียวกัน แต่พบว่า การพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยยังมีจุดที่ควรพัฒนาเนื่องจากปัจจุบันมีโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย จำนวน 157 โรงเรียน มีครูผู้สอนระดับปฐมวัย ที่จบสาขาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 135 คน จากครูผู้สอนปฐมวัยทั้งหมด 252 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57 ทำให้ครูผู้สอนปฐมวัยขาดความรู้ความสามารถเฉพาะทาง การจัดการเรียนการสอนไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรส่งผลให้คุณภาพการศึกษาไม่ตรงตามเป้าหมายและไม่มีประสิทธิภาพ

ดังกล่าวนี้อาจเป็นต้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตำแหน่งทางการบริหารที่สังคมคาดหวังให้เป็นผู้นำสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเร่งเห็นถึงความสำคัญของการจัด

การศึกษาปฐมวัยเป็นอันดับแรกเพราะเป็นการลงทุนที่สำคัญทั้งในด้านการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจในระยะยาว อันจะทำให้การบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จได้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ตามทฤษฎีของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาในหน่วยงานต่างๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอพฤติกรรมการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 1, 128 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 และมีกลุ่มตัวอย่างการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 383 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ จำนวน 9 รูป/คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูฝ่ายปฐมวัย จำนวน 3 คน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษา เอกสาร กรอบแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการตั้งหัวข้อคำถาม 3) นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมขึ้นมาสร้างแบบสอบถาม 4) ร่างแบบสอบถาม เสนอ ประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง 5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ Try out กับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้ 30 ชุด 6) นำแบบสอบถามหาความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยนำผลการวิเคราะห์แบบสอบถามจากระยะที่ 1 ที่มีอันดับต่ำสุดในแต่ละด้าน และผลของการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่ต่างกันหรือเหมือนกัน มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนตามมาตรฐานทั้งโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อและนำมาเปรียบเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากประเด็นสัมภาษณ์วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รองลงมา การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบูรณาการการเรียนรู้ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

ที่	สภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			อันดับที่
		$\bar{X}$	SD	แปลผล	
1	การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม	3.22	0.85	ปานกลาง	5
2	การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก	3.38	0.89	ปานกลาง	2
3	การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก	3.40	0.86	ปานกลาง	1
4	การบูรณาการการเรียนรู้	3.19	0.83	ปานกลาง	6
5	การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก	3.37	0.86	ปานกลาง	3
6	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก	3.31	0.90	ปานกลาง	4
	รวมเฉลี่ย	3.31	0.87	ปานกลาง	

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ตามสมมติฐาน ดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยพิจารณารายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยพิจารณารายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยพิจารณารายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. พุทธวิธีการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

3.1 ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ควรมีแนวทาง ดังนี้ 1) การส่งเสริมศีล (การสร้างระเบียบวินัย) ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามศีล 2) การส่งเสริมสมาธิ (การพัฒนาใจสมาธิและความตั้งใจ) จัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กฝึกสมาธิ 3) การส่งเสริมปัญญา (การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม

3.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ควรมีแนวทาง ดังนี้ 1) การส่งเสริมศีล (การสร้างระเบียบและความเคารพในกิจกรรม) ควรจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการสร้างวินัยในการเรียนรู้ โดยการออกแบบมุมการเรียนรู้ที่มีระเบียบและเหมาะสม 2) การส่งเสริมสมาธิ (การฝึกสมาธิในการเรียนรู้) การสร้างมุมการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจต้องสามารถกระตุ้นให้เด็กมีสมาธิ 3) การส่งเสริมปัญญา (การกระตุ้นการคิดและการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ควรสร้างมุมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กได้คิดและเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือมุมการเล่นที่กระตุ้นการคิดสร้างสรรค์

3.3 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ควรมีแนวทาง ดังนี้ 1) การส่งเสริมศีล (การสร้างความรักใคร่ชอบและการเคารพในตัวเองและผู้อื่น) การจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาอารมณ์และสังคมของเด็กควรมีการส่งเสริมการเคารพในตัวเองและผู้อื่น 2) การส่งเสริมสมาธิ (การพัฒนาความตั้งใจและการควบคุมอารมณ์) จัดกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมควรส่งเสริมการฝึกสมาธิและการควบคุมอารมณ์ 3) การส่งเสริมปัญญา (การส่งเสริมความคิดเชิงวิเคราะห์และการเรียนรู้จากประสบการณ์) จากการจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมต้องเน้นการให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์และคิดวิเคราะห์

3.4 การบูรณาการการเรียนรู้ ควรมีแนวทาง ดังนี้ 1) การส่งเสริมศีล (การสร้างระเบียบและความเหมาะสมในการใช้สื่อ) ควรส่งเสริมการใช้สื่อการสอนที่มีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักศีล 2) การส่งเสริมสมาธิ (การพัฒนาโฟกัสและการมีสมาธิในการเรียนรู้) การใช้สื่อการสอนที่หลากหลายต้องคำนึงถึงการกระตุ้นให้เด็กมีสมาธิและความตั้งใจในการเรียนรู้ 3) การส่งเสริมปัญญา (การกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง) การใช้สื่อการสอนที่หลากหลายควรกระตุ้นให้เด็กพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

3.5 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ควรมีแนวทาง ดังนี้ 1) การส่งเสริมศีล (การสร้างความรักใคร่ชอบและการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ) ควรนำผลการประเมินมาใช้ในการตรวจสอบ

และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นโดยเน้นการรับผิดชอบต่อการพัฒนาเด็ก 2) การส่งเสริมสมาธิ (การพัฒนาความตั้งใจและการปรับปรุงการเรียนรู้) การใช้ผลการประเมินควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความตั้งใจและสมาธิในการเรียนรู้ โดยการปรับแผนการเรียนการสอนตามผลประเมินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็ก 3) การส่งเสริมปัญญา (การกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการปรับแผนการเรียนรู้) ผลการประเมินจะช่วยให้ในการวิเคราะห์และพัฒนาแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก สามารถนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงแผนการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากประสบการณ์

3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก ควรมีแนวทางดังนี้ 1) การส่งเสริมศีล (การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและมีความเคารพ) ควรสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีความสุภาพและเคารพซึ่งกันและกัน โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มที่ 2) การส่งเสริมสมาธิ (การสร้างการสื่อสารที่ตั้งใจและชัดเจน) การสื่อสารกับผู้ปกครองควรมุ่งเน้นการสื่อสารที่มีความชัดเจนและตรงประเด็น ผู้บริหารควรตั้งใจในการสื่อสารข้อมูลที่สำคัญ 3) การส่งเสริมปัญญา (การสร้างการสื่อสารที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้) การสื่อสารที่ดีควรกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเด็กผ่านช่องทางต่างๆ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รองลงมา การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบูรณาการการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีข้อจำกัดในทรัพยากร การบูรณาการการเรียนรู้ในระดับการศึกษาปฐมวัยอาจต้องการทรัพยากรที่หลากหลาย ทั้งในด้านของเวลา ครูผู้สอนที่มีทักษะเฉพาะทาง และวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ในหลายๆ ด้านการขาดแคลนทรัพยากรเหล่านี้อาจทำให้การบูรณาการการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ท้าทายและยากต่อการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ ขาดการอบรมหรือพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการการเรียนรู้ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในหลักสูตรและวิธีการสอนที่หลากหลาย หากครูผู้สอนไม่ได้รับการพัฒนาในด้านนี้ หรือมีการอบรมที่ไม่เพียงพอ อาจทำให้ครูไม่สามารถดำเนินการบูรณาการการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อุปสรรคจากการจัดการหรือบริหารภายในสถานศึกษา ผู้บริหารบางท่านอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการเรียนรู้ หรืออาจจะขาดการส่งเสริมให้ครูนำแนวทางนี้มาใช้ในการสอนจึงทำให้การบูรณาการการเรียนรู้ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ ความเข้าใจที่แตกต่างกัน การบูรณาการการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย รวมถึงครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง หากการสื่อสารไม่ชัดเจนหรือความเข้าใจไม่ตรงกัน อาจทำให้การบูรณาการการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง รวมถึงลักษณะของเด็กปฐมวัย เด็กในระดับนี้มีความต้องการการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งทางด้านสังคม อารมณ์และสติปัญญา

การบูรณาการการเรียนรู้ในลักษณะที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กอาจต้องใช้เวลาและการวางแผนที่รอบคอบ ซึ่งอาจทำให้ครูรู้สึกว่าการบูรณาการการเรียนรู้เป็นงานที่ยาก การที่ด้านการบูรณาการการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดจึงอาจเกิดจากความท้าทายและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินการดังกล่าว โดยอาจต้องมีการพัฒนาทักษะและเพิ่มทรัพยากรในการสนับสนุนเพื่อให้การบูรณาการการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโชติกา เหมืองอุ่น (2563) ที่พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โรงเรียนสบเปิงวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 ด้าน มีการปฏิบัติเป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสารลงมา คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านการจัดประสบการณ์น้อยที่สุด คือ ด้านการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิตี คำศรีเมือง (2563) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนอนุบาลนานาชาติคิเคส์เฟิร์สท์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยา คงมัน (2560) ที่พบว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการสกายแลบ ธมมธโร (นามโท) (2561) ที่พบว่า ระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศกร มงคลหมู่ (2564) ที่พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด คือ สื่อการเรียนรู้สภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ที่พบผลการวิจัยเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 อาจจะมีกรอบความคิด ความเข้าใจ และทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมากในเรื่องการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งอาจเป็นผลมาจาก 1) นโยบายและการกำกับดูแลที่ชัดเจน สำนักงานเขตพื้นที่ฯ อาจมีนโยบาย แนวปฏิบัติ หรือการนิเทศติดตามที่เข้มแข็งและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ผู้บริหารทุกคนรับรู้และยึดถือแนวทางเดียวกันโดยไม่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานส่วนตัว 2) การพัฒนาวิชาชีพที่เป็นระบบ ผู้บริหารอาจผ่านการอบรม พัฒนา หรือได้รับข้อมูลชุดเดียวกัน ทำให้เกิดการหลอมรวมความคิดเห็นให้เป็นมาตรฐานวิชาชีพ และ 3) วัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมและเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่ อาจมีอิทธิพลเหนือกว่าความแตกต่างส่วนบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษารัตน์ สาบา (2557) ที่พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดยะลา ตามความคิดเห็นของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจรงค์ จันทรขาว (2561) ที่พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างก็มีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และครูที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างก็มีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเสนอแนะวิธีการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ได้แก่ 1) การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การนำ

หลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยจะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างครบถ้วนทั้งในด้านศีล สมาธิ และปัญญาที่จะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพและทักษะการเรียนรู้ที่ดีในอนาคต

2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การสร้างมุมการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทั้งในด้านศีล สมาธิ และปัญญา 3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการส่งเสริมศีล สมาธิ และปัญญาผ่านกิจกรรมที่让孩子ได้เรียนรู้การเคารพในตัวเองและผู้อื่น การควบคุมอารมณ์และการพัฒนาความคิดวิเคราะห์ 4) การบูรณาการการเรียนรู้ ในการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ผู้บริหารควรคำนึงถึงการเลือกสื่อที่ส่งเสริมศีล สมาธิ และปัญญา โดยการใช้สื่อที่มีคุณค่าทางด้านจริยธรรมและสร้างระเบียบในการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาสมาธิและความตั้งใจในการเรียน และกระตุ้นให้เด็กคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับวัย 5) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การนำผลการประเมินมาปรับแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การรับผิดชอบและการปรับปรุงการเรียนการสอน การกระตุ้นความตั้งใจและสมาธิในการเรียนรู้ และการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง 6) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก การสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับผู้ปกครองตามหลักไตรสิกขา ควรเน้นการสื่อสารที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเคารพซึ่งกันและกัน การสื่อสารที่ตั้งใจและชัดเจนเพื่อให้เกิดการเข้าใจที่ตรงกันและการสร้างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาสอดคล้องกับงานวิจัยของโชติกา เหมืองอุ่น (2563) พบว่า กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร ส่วนทางด้านการตัดสินใจควรประกอบด้วยกลยุทธ์ร่วมประเมินนักเรียนตามสภาพจริงเกี่ยวกับแฟ้มประจำตัวนักเรียน กลยุทธ์ร่วมวางแผนแสดงความคิดเห็นแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ และกลยุทธ์การร่วมประเมินผลการดำเนินการ เพื่อติดตาม ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของพิริวัตร เทวาพิทักษ์ (2567) ที่พบว่า 1) ด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย ควรให้ความสำคัญพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเน้นการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ Active Learning กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยเสริมสร้างทักษะชีวิตตามวิถีทางธรรมชาติ เน้นเรียนรู้หลากหลายภาษา เรียนรู้ทักษะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ควรวิเคราะห์ปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการพัฒนา กำกับติดตาม ประเมินหลักสูตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของนเรศ อภัยสุน (2568) ที่พบว่ารูปแบบ คือเวียงจำ HEALTH Model” (Kuewingjam HEALTH Model) ซึ่ง E = Environment ในเวียงจำ HEALTH Model หมายถึง การมีสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย L = Learn หมายถึง การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการศึกษาที่หลากหลายโดยยึดเด็กเป็นสำคัญจัดกิจกรรมโดยยึดเด็กเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ และ T=Team หมายถึง การทำงานร่วม 4 ภาคีเครือข่ายท้องถิ่น ท้องถิ่น ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานอื่นมีการบริหารงานผ่านคณะกรรมการสถานศึกษา/ประชุมผู้ปกครอง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ พุทธวิธีการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 มีความสัมพันธ์จากการบูรณาการดังนี้

วงกลมชั้นในสุด ได้แก่ วัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป้าหมายไว้ คือ พุทธวิธีการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

วงกลมชั้นที่ 2 ได้แก่ การจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ

วงกลมชั้นที่ 3 ได้แก่ หลักสูตรศึกษา

ประเด็นที่ 1 สภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

ประเด็นที่ 2 การใช้หลักธรรมไตรสิกขา มาบูรณาการปรับใช้ร่วมกันซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามศีล เช่น การสอนเด็กให้มีความรับผิดชอบในการดูแลตนเอง การเคารพสิทธิและความรู้สึกของผู้อื่น และการมีวินัยในการทำกิจกรรมที่ออกแบบร่วมกัน การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กฝึกสมาธิ ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้การมีสมาธิในการทำกิจกรรมที่ออกแบบร่วมกัน เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมเรียนรู้

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยการออกแบบมุมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ที่ครบถ้วน ผู้บริหารควรจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการสร้างวินัยในการเรียนรู้ โดยการออกแบบมุมการเรียนรู้ที่มีระเบียบและเหมาะสม การสร้างมุมการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจต้องสามารถกระตุ้นให้เด็กมีสมาธิ เช่น มุมประดิษฐ์งานศิลปะ มุมเรียนรู้ธรรมชาติ หรือมุมการทดลองทางวิทยาศาสตร์ สร้างมุมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กได้คิดและเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการออกแบบมุมที่让孩子สามารถทดลอง คิวิเคราะห์ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กได้เรียนรู้การเคารพในตัวเองและผู้อื่น การควบคุมอารมณ์และการพัฒนาความคิดวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาอารมณ์และทักษะสังคมได้อย่างสมดุลและเหมาะสม การจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาอารมณ์และสังคมของเด็กควรมีการส่งเสริมการเคารพในตัวเองและผู้อื่น โดยการสอนให้เด็กมีมารยาทและการปฏิบัติตามกฎระเบียบในกิจกรรมกลุ่ม การจัดกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมควรส่งเสริมการฝึกสมาธิและการควบคุมอารมณ์ เช่น การเล่นเกมที่ต้องใช้การสังเกตหรือการระงับความรู้สึกในการแข่งขัน

4. การบูรณาการการเรียนรู้ ในการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย โดยการใช้สื่อที่มีคุณค่าทางด้านจริยธรรมและสร้างระเบียบในการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาสมาธิและความตั้งใจในการเรียน และกระตุ้นให้เด็กคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับวัย ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้สื่อการสอนที่มีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักศีล เช่น การเลือกสื่อที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีให้กับเด็ก การใช้สื่อการสอนที่หลากหลายควรกระตุ้นให้เด็กพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การนำผลการประเมินมาปรับแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงการพัฒนาในสามด้าน ได้แก่ การรับผิดชอบและการปรับปรุงการเรียนการสอน (ศีล) การกระตุ้นความตั้งใจและสมาธิในการเรียนรู้ (สมาธิ) และการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ปัญญา) โดยการใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องมือในการปรับแผนการเรียนการสอนให้เหมาะสมและตรงกับพัฒนาการของเด็ก ผู้บริหารควรนำผลการประเมินมาใช้ในการตรวจสอบและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นโดยเน้นการรับผิดชอบต่อการพัฒนาเด็ก

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็กตามหลักไตรสิกขา ผู้บริหารควรเน้นการสื่อสารที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเคารพซึ่งกันและกัน (ศีล) การสื่อสารที่ตั้งใจและชัดเจนเพื่อให้เกิดการเข้าใจที่ตรงกัน (สมาธิ) และการสร้างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนา (ปัญญา) โดยการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเหมาะสมเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ควรส่งเสริมการใช้หลักธรรมในการสอน นำหลักธรรมคำสอน เช่น การเจริญสติและความเมตตา มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในเด็กปฐมวัย

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ควรพัฒนาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเล่น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เด็กสามารถเรียนรู้ผ่านการเล่นและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จัดพื้นที่การเรียนรู้ที่สะดวกและปลอดภัย โดยมีบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เด็กสามารถเรียนรู้และเติบโตได้ตามศักยภาพ

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ควรเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก เช่น การประชุมกับผู้ปกครอง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

1.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ควรฝึกอบรมครูให้มีความรู้และทักษะ จัดอบรมให้กับครูในด้านการใช้ทฤษฎีในการบริหารและการสอน พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างครบถ้วน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านความพอใจในกิจกรรมลูกเสือของบุคลากรโรงเรียนในอำเภอนครหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตนเองของบุคลากรในกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนในอำเภอนครหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาด้านการวางแผนติดตามและการประเมินผล การจัดกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนในอำเภอนครหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กันต์ฉวีชัย อยู่อำไพ. (2560). การศึกษาปฐมวัยไทยและนานาชาติประเทศไทยสมัชชาปีที่ 4. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(1), 78-87.
- จรงค์ จันทร์ขาว. (2561). การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. การประชุมหาญวิชาวาทระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9.
- โชติกา เหมืองอุ่น. (2563). การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยโดยมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโรงเรียนสบเปิงวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ทิพย์พัศ คลังแสง. (2565). การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- นเรศ อภัยสุน.(2568). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยโรงเรียนเทศบาลตำบลจิม (คือเวียงจ่า) อำเภอ
ปง จังหวัดพะเยา. แหล่งที่มา https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=173676&bcat_id=14.
สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2568.
- ประเวศ วะสี. (2560). ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- พงศกร มงคลหมู่. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา หน้า 5 เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก.
(30 เมษายน 2562).
- พระอธิการสกายแลบ ธรรมธโร (นามโท). (2561). การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิริวัตร เทวาพิทักษ์.(2567). แนวทางการบริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสู่ความเป็นเลิศ สังกัดเทศบาลในเขต
พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราช
ภัฏสกลนคร, 12(16), 1-10.
- มณฑา วงษาไฮ. (2564). การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 5(2), 12.
- สิปปนนท์ เกตุทัต และคณะ. (2560). ความฝันของแผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ตะวันออก.
- สุริยา คงมั่น. (2560). การจัดการศึกษาปฐมวัยกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิรติ คำศรีเมือง. (2563). แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลนานาชาติคิตส์
เฟิร์สท์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.
- อำรุง จันทวานิช. (2561). แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาสำนักนโยบายและแผนการศึกษา.
- อุษารัตน์ สาบา. (2557). สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล
ในจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Cronbach, Lee J. (1971). Essentials of psychological testing. 4 th ed. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale in Reading in Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.